

Despre Snobismul literar

Intenționez să scriu despre o temă universală, închisă în carapacea-i metafizică și, în mare parte, inaccesibilă rațiunii: despre „mine”. Da, chiar așa, despre asta intenționez să scriu. Să scriu despre un „mine” ascuns în tot felul de gesturi banale și inutile, despre un „mine” care-ți descoperă lumea, lăsând-o, totuși, imperceptibilă în „normalul” vieții tale, în care te complaci ca un pește în insuficiență de oxigen, gata să iasă la suprafață numai pentru a se salva, pentru a inhala – fie și ultima – gură de „existență”. Voiam să scriu despre un „mine” pe care-l aflu mai degrabă de la alții decât de la „mine” însumi, despre un „mine” care mă evită programatic, care fuge unde-l ajunge capul ca să scape de imposibila, deja,

CONSTANTIN
CREȚU

obligat să recurgi la o teorie generală, care te exclude, la moment, și care te va include, probabil, de pe poziția celorlalte generalități, de pe poziția celorlalți „intruși”, în „marele tău” sistem (cum face Heidegger, spre exemplu, cu puțința-de-a-fi a Dasein-ului). Și nu ar însemna aceasta o nouă „scăpare” rațională, o nouă încercare de a mă evita (a câta oară?!), pe mine pornind de la „mine”, devenit, peste noapte (?), un simplu instrument descriptiv? Așa că mă voi conforma acestei „putreziciuni” raționale și voi scrie despre o temă „îngustă”, lipsită, poate, de pregnanță existențială, în speranța că de sub acest morman de informații „suspecte” va ieși la suprafață existențialul rebelului „mine”. Deci, snobismul literar.

Vorbim despre snobism literar mai mult în contextul celorlalte tipuri de „snobism”, privându-l, eronat cred eu, de autenticitatea caracterului său individual. Or, nu poți să pui laolaltă o tanti care crede că purtând ochelari va deveni Lady Di și un „snob” literar, unul care citește, într-un fel, de la „alții”, urmându-i pe „alții” și formându-se, tot în acest stil al împrumutului de duzină, un intelectual ca și „alții”: e ca și cum ai încerca să compari societatea chineză, în căutare de „europenisme” salvatoare (ca și Moldova, de altfel), și societatea franceză a anilor optzeci, unde dacă nu citeai Foucault erai considerat zevzec. „Snobismul” literar are un cu totul alt substrat. El îți vorbește nu atât despre un *en vogue* narcisiac, cât despre „greșelile” *devenirii*, „greșeli” care nu înseamnă deloc ratări sau eșecuri (unde ai văzut ca *devenirea* să eșueze?), ci „structuri” superficiale. O „structură” superficială e un fel de ustensilă intelectuală: o arunci după ce ai obținut rezultatul. Așa cum arunci ghipsul după ce osul s-a prins sau dărâmi schelele unei clădiri după ce aceasta a fost ridicată, la fel sunt unele cărți, obținute în stilul „snobismului” literar, pe care le „arunci” (le înghiți amnezic în circuitul tău neuronal închis), după

Pentru a nu pierde timpul cu sugestii rarefiate și împotmolite, discutăm două cazuri concrete: cazul Cioran și cazul Coelho.

identificare finală. Dar mi-am dat seama, într-un ultim moment (or, îți dai seama, de fiecare dată, doar într-un ultim moment), că această temă inabordabilă a „mine”-lui nu e pentru mine (ha!). În sensul că nu poți, pur și simplu, să vorbești despre „tine” fiind *tine*, nu poți să vorbești despre „tine” în numele tău. Căci, într-un final, tot vei fi

ce acestea și-au pierdut semnificația în *devenirea* ta. Și dacă stai și te gândești mai bine, majoritatea „structurilor” superficiale au fost obținute de la „alții”. Cine te-a pus să citești Eminescu? Profa de română. A rămas oare în tine acest Eminescu, „superficial”, de împrumut? Mă îndoiesc. Cel puțin, mie a ajuns să-mi fie scârbă de acest Eminescu învățat la școală. Și știi de ce? Pentru că e făcut (impus) să fie carcasă și nu substanță, să susțină construcția și nu să fie o parte a acesteia. Așadar, „snobismul” literar atentează la valoarea unei scrieri, o distruge din exterior și o reduce la o „structură” superficială, pe care ajungi, până la urmă, să o demolezi. Și nu e acesta un mod masochist de a fi al cărții?

Pentru a nu pierde timpul cu sugestii rarefiate și împotmolite, discutăm două cazuri concrete: cazul Cioran și cazul Coelho.

Cazul Cioran sau în numele unui „superficial” teribilist

Cazul Cioran nu are nimic de-a face cu valoarea scriiturii acestuia (incontestabilă, de altfel). „Snobismul” impune un altfel de Cioran: un Cioran capabil să satisfacă nevoia de teribilism a adolescentului, un Cioran utilizat ca suport, carcasă pentru neputința de-a trece peste sine în nevoia de determinare. Stranie, totuși, contradicție. Cioran, în scriitura sa, contestă „snobismul” literar al societății franceze, spunând totuși, printre rânduri, că anume acesta l-a salvat financiar, dar care, prin demersul său contra „snobismului” literar (căci „snobism” înseamnă, la Cioran, orice sentiment fals și de împrumut, orice tremurare patetică în numele succesului social, orice extaz calchiat în numele unei forțări a devenirii), a devenit un obiect preferențial al „snobismului”: e încă o dată demonstrarea forței exemplului negativ și a structurii sale fundamentale, în esență, dar

Priveghetoare chineză

superficiale ca impact, ca fluctuație socială. Un banal exemplu. Am în clasă un coleg care auzise despre importanța lui Cioran. S-a hotărât, într-o zi, să citească niște cărți de-ale lui. I-am dat *Sfârtecare*, se pare, iar acesta, după vreo două săptămâni, m-a întrebat dacă mi-a plăcut cartea. Cum să nu-ți placă *Sfârtecare*, stilul ăsta fragmentar, gândurile rupte, aruncate haotic, în numele unei incoerențe existențiale evidente; patosul înghițit de-o limbă franceză perfectă pentru aforism și sclipire de moment? După alte două săptămâni vine și-mi spune cât de mult îl fascinează Cioran, câte „chestii” noi a găsit pe la el, în special „îngerii”. Inițial, nu l-am înțeles. Acum îmi dau seama: tipul citise cartea, nu înțelesese nimic, ulterior,

ca urmare a unei subiectivități, recitise cartea și-și formase părerea „superficială” pornind de la respectiva subiectivitate, părere care l-a ajutat, probabil, să treacă peste sine. Cioran devenise un ghips, un microtub, o bară de fixare. Colegul meu nu a ajuns la Cioran. El l-a citit doar ca să se ajute, ca să-l fixeze (social și intelectual, desigur). După evenimentul ăsta, „snobismul” Cioran se răspândise prin școală: toți citeau Cioran după ce întrebaseră, în prealabil, ce-ar fi trebuit să înțeleagă din Cioran.

Sunt sigur, peste câteva luni, Cioran va fi demolat și-n locul lui va apărea o altă ustensilă intelectuală, un alt mecanism de-a ajunge la sine. Vezi, snobismul literar e, până la urmă, rezultatul unei insuficiențe de sine.

Cazul Coelho sau împrumutul de patetism

Cazul Coelho e mult mai interesant decât cazul Cioran. Dacă Cioran, cu tot snobismul vehiculat în jurul lui, rămâne, oarecum, intangibil (e greu să-l muți pe Cioran, să-l deteriorezi intelectualicește, dintr-un moft de snob), Coelho, în instabilitatea scrierii acestuia, trăiește mai mult din acest superficial al snobismului literar (dacă poți numi această speculație trai literar). Scriitura lui Coelho („schimonoseala” sa literară) poate exista doar ca „superficial”, ca structură de moment, ca poziție prealabilă a devenirii. Ți-l poți închipui ca piesă de rezistență a devenirii tale? Poți oare să-l pui (fără să fii jenat) lângă imperceptibilul tău „mine”? Cred că nu. Dar te atrage, în schimb. E mai simplu să citești într-o noapte de insomnie despre „domnișoare” drăguțe, despre brazilience dezbrăcate, despre iubire și case de nebuni, decât despre mundaneitatea Dasein-ului sau despre „formele de viață” ale limbajului. E mai simplu să „înghiți” pasional niște fraze scurte, clare sau niște imagini frumoase, ușor de trăit și de simulat.

Cu câtă oboseală și îndoială însă deschizi *Aurora* lui Böhme sau *Nașterea tragediei*. Și în acele momente de „deșirare” intelectuală nici nu-ți dai seama că în spatele confortabilului Coelho nu se ascunde nimic, că „împrumutul” se va disipa și va trebui să-i plătești „mine”-lui tău datoria.

Mașinăria Coelho s-a cam lăncezit, în ultimul timp. Deși mai apar din când în când, în hăul ăsta școlar în care exist, entuziaștii, „căutători” de Coelho și tipi „nu-mi-spune-cu-ce-se-va-termina”, de parcă și cartea trebuie privită ca un film american, de aventură, unde dacă-i știi finalul nu mai are sens să-l vezi, lucrările brazilianului și-au pierdut din patetismul începutului. Îmi aduc aminte că prin 2000 toți umblau

după Coelho. Găsisem și eu o carte, pe care mi-a recomandat-o Sandu Cosmescu, și am tot împrumutat-o și împrumutat-o. Acum, văd că stă obosită și plină de colb, incapabilă, parcă, să mai susțină vreo construcție și așteptându-și resemnată sfârșitul în raftul din spate al bibliotecii, ascunsă de ochii lumii, alături de alte bucăți de „ghips” literar.

Dacă mă gândesc bine, Coelho nu a însemnat decât un soi de „divan” literar și toți am căzut în plasa acestui confort „european”. Cazul Coelho demonstrează și modulațiile snobismului literar:

1. te arunci în snobism dintr-o imposibilitate de a ajunge la tine;
2. snobismul literar înseamnă confort intelectual și, deci, e greu să scapi de acesta;
3. din insuficiența substanței pe care o afirmă,

acesta sfârșește demolat, uitat, ca un turn din ală în care au intrat teroriștii anume pentru că era înalt; 4. procesul literar include și acest tip de construcție „superficială”, fără de care nu ți-ai mai găsi substanța și devenirea.

Știi, și eu sunt un snob. Citesc cărțile pe care mi le „bagă” alții în fața ochilor. Și chiar mă simt mai bine în fața unei cărți recomandate de cineva decât în fața uneia pe care eu am găsit-o, căci dacă respectiva carte e proastă, acest eșec cade pe umerii celui care mi-a recomandat-o, și nu pe umerii mei. Și știi cât e de dureros când dai peste o carte proastă aleasă de tine?!

Așa-i în economia asta de piață... nu mai știi peste ce dai. Îmi este chiar frică să nu dau peste niște *Prolegomene* made in China.

Euclid